

Poprawa decyzji przez zmianę trybu przetwarzania informacji. Wgląd z badań nad efektem języka obcego.

Wyobraź sobie, że przechodzisz na czerwonym świetle i łapie cię policjant. Mówi, że skoro wyrażasz skruchę to da ci wybór: albo godzisz się zapłacić 100 zł mandatu, albo rzucisz monetę: jak wypadnie orzeł to nie dostaniesz mandatu, a jak reszka to da ci 200 zł mandatu. Pewnie tak jak większość osób wolisz się rzucić monetą. A teraz wyobraź sobie, że pomagasz staruszce wnieść zakupy na 4 piętro w bloku bez windy. Widzi to jej bogaty sąsiad i mówi, że chce cię wynagrodzić: może dać ci 100 zł, albo rzucisz moneta i dostaniesz 200zł albo nic. W tym przypadku pewnie preferujesz 100 zł. Gdy przyjrzeć się tym wyborom, to za każdym razem pytano cię czy wolisz x czy $2x$ z szansą 50%. Raz wybór padł na loterię (czyli uznałeś że $x < \frac{1}{2} * 2x$), a raz pewny wynik (czyli uznałeś że $x > \frac{1}{2} * 2x$). A przecież oba równania są identyczne!

Tego typu niekonsekwencja w decyzjach ma olbrzymie znaczenie w życiu codziennym: ludzie popełniają błędy, łamiąc obiektywne zasady racjonalności, przez co osiągają mniej niż by mogli. Celem projektu jest opracowanie strategii, które pomogą ludziom podejmować lepsze decyzje, szczególnie w ważnych sprawach jak kredyty czy rozwiązywać spory z innymi ludźmi.

Jednym z ciekawszych wyników ostatnich lat badań w psychologii jest efekt języka obcego. Pokazuje on, że jeśli problem przedstawi się im w języku obcym to ludzie w przypadku podobnych loterii dokonują racjonalniejszych wyborów, nie dają się zwieść temu jak problem jest przedstawiony. Zatem radzą sobie lepiej z ryzykiem bez przejścia kursu z prawdopodobieństwa, bez używania kalkulatora itp. Efekt języka obcego pomaga w wielu innych wyborach, między innymi zmienia sądy moralne tak, że głównym kryterium tych ocen są konsekwencje działania. Pozwala to na porozumienie się osób o różnym systemie wartości (których nie można negocjować), gdyż zamiast o wartościach rozmawiają o konsekwencjach (które można analizować racjonalnie i modyfikować).

Celem tego projektu jest nie tylko lepsze zrozumienie efektu języka obcego, ale głównie zrozumienie tego jak i kiedy ludzie włączają tryb racjonalny myślenia. Albo inaczej: dlaczego nie włączają go w życiu codziennym, gdy myślą w swoim ojczystym języku. Ta wiedza to krok pierwszy projektu. Wiele już na ten temat wiemy, gdyż prowadzę na ten temat badania w innym projekcie finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki. Bardziej ambitnym celem jest wykorzystanie tej wiedzy aby naprowadzać ludzi na korzystanie z trybu racjonalnego, pomagając im w ten sposób podejmować lepsze decyzje. Jestem przekonany, że zrozumienie jak tego dokonać jest możliwe dzięki zrozumieniu jak działa efekt języka obcego. Gdy raz znany będzie ten mechanizm, badania prowadzone będą aby odzwierciedlić ten mechanizm w życiu codziennym, bez konieczności używania języka obcego.

Podsumowując, celem tego projektu jest usystematyzowanie wiedzy o efekcie języka obcego, użycie tej wiedzy by lepiej opisać jak umysł wybiera sposób w jaki będzie rozwiązywał zadanie, i w końcu by zaprojektować metody wspierania ludzi w wybieraniu najlepszego trybu przetwarzania informacji. Każdy z tych etapów realizowany będzie w oparciu o rygorystycznie przeprowadzone i przeanalizowane eksperymenty. Jestem przekonany, że będzie to z korzyścią zarówno dla nauki, jak i dla zwykłych ludzi w ich życiu codziennym.